

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального права

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Матеріали
XIV Всеукраїнської науково-теоретичної
конференції
(Київ, 23 листопада 2023 року)

*Присвячено пам'яті професора
П. П. Михайленка*

Київ
2023

Редакційна колегія:

Черней В. В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Гусарев С. Д., перший проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Шакун В. І., професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, голова Координаційного бюро з проблем кримінології НАПрН України, дійсний член (академік) НАПрН України, віцепрезидент Академії наук вищої освіти України, голова Київського міського осередку ВГО «Асоціація кримінального права України», доктор юридичних наук, професор;

Матюшенко О. І., завідувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління;

Мостепанюк Л. О., доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Корольчук В. В., начальник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ 22 листопада 2023 року (протокол № 14)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

Актуальні проблеми кримінального права [Текст]: матеріали А437 XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. – 473 с.

УДК 343.2/.7

© Національна академія внутрішніх справ, 2023

(відсутності) такого характеру дій, що суперечить переконанням особи та навіть її волі (певною мірою).

Список використаних джерел

1. Онищенко О. Окупація: як працюють, живуть і на що сподіваються вчителі / Дзеркало тижня (7 травня 2022 р.). URL: zn.ua/ukr/EDUCATION/okupatsija-jak-pratsjujut-zhivut-i-na-shcho-spodivajutsja-vchiteli.html

2. Марін О. Колабораційна діяльність: що є кримінально караним / Academia.edu. URL: <https://bit.ly/3yq95sP>.

3. Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність: окремі проблеми. *Пам'яті професорів П.С. Матишевського та С.С. Яценка*: 1. Збірка тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу «Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України: 1992 – 2022 роки» (18 листопада 2022 року). 2. Збірка тез доповідей учасників науково-практичної конференції «Сучасне кримінальне право України: конституційний, міжнародно-правовий та порівняльно-правовий виміри» (Яценківські читання) (2 лютого 2023 року) / упоряд. А.А. Стрижевська, С.Д. Шапченко, К.П. Задоя. Київ, 2023. С. 46 – 50.

4. Топоркова М., Пономаренко С., Онищенко О. Проблемні питання законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність (стаття 111-1 КК України). *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 7(9). С. 270 – 277.

Політова Анна Сергіївна,

доцент кафедри права Маріупольського
державного університету, кандидат
юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СЕКСУАЛЬНІ ДОМАГАННЯ У ПРОЄКТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи у КК України 2001 р. включають такі діяння: зґвалтування (ст. 152), сексуальне насильство (ст. 153), примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154), вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155), розбещення неповнолітніх (ст. 156) та домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1).

Що ж стосується домагання дитини для сексуальних цілей, то кримінальна відповідальність передбачена за:

- пропозицію зустрічі, зроблену повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою

вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася (ч. 1 ст. 156-1);

- пропозицію зустрічі, зроблену повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, неповнолітній особі з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася (ч. 2 ст. 156-1).

Т. Лисько наголошувала, що «пряме запозичення положень Ланцаротської конвенції у КК України без адаптації до національного законодавства призвело до виникнення ряду термінологічних проблем, що в окремих випадках може призвести до проблем кваліфікації кримінальних правопорушень, що вчиняються проти статевої недоторканості неповнолітніх осіб. Так, на відміну від положень Конвенції та інших міжнародних актів, КК України у своїх нормах не містить характеристику поняття «дитина». При використанні терміну «дитина» у КК України зазвичай використовується прив'язка її до певного віку, наприклад «Використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом» (ст. 150-1 КК), «Експлуатація дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування...» (ст. 150 КК)» [1, с. 333].

Відзначимо, що станом на жовтень 2023 р. обліковано 15 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 156-1 КК України, серед яких у 6 – особам вручено повідомлення про підозру; 5 кримінальних проваджень з обвинувальним актом направлено до суду. Щодо вироків суду за ст. 156-1 КК України, то в Єдиний державний реєстр судових рішень з 01 лютого 2021 р. по 12 листопада 2023 р. є два вирокі за ст. 156-1 КК України (див. Рисунок 1). Проте, проведений нами більш детальний аналіз показав, що за цими вирокими судами першої інстанції винних осіб було засуджено за ч. 2 ст. 156 КК України.

Єдиний державний реєстр судових рішень

Доступ до Реєстру здійснюється в тестовому (обмеженому) режимі. Для запобігання загрозам життю і здоров'ю суддів та учасників судового процесу, а також у разі виявлення ознак кіберзагрози, доступ до Реєстру або окремих рішень у ньому може бути обмежено.

Головна Законодавство Контакти Правила Допомога Повний доступ

Пошук за контекстом

Введіть фрагмент тексту судового рішення

Суд та судді

Регіон суду

Найменування суду

Інстанція

ПІБ судді

Судова справа

Форма судочинства

Категорія справи

Кримінальні правопорушення проти ст

Домагання дитини для сексуальних ціл

Справа №

Статуси сторін судового процесу

Судове рішення

Реєстраційний № рішення

Період ухвалення (постановлення) з по

Період надходження з по

Форма судового рішення

За заданими параметрами пошуку знайдено документів: 2

Пошук

Очистити

Сортування:

Кількість записів на сторінці:

[Використовувати інформаційно-правову електронну базу:](#) так

[Відгук про роботу сайту](#)

Постачальник посилань:

« < 1 > »

№ рішення	Форма судового рішення	Дата ухвалення рішення	Дата набрання законної сили	Форма судочинства	№ судової справи	Назва суду	Суддя
104052005	Вирок	21.04.2022	03.06.2022	Кримінальне	148/1753/21	Тульчинський районний суд Вінницької області	
112241881	Вирок	17.07.2023	26.09.2023	Кримінальне	338/903/23	Богородчанський районний суд Івано-Франківської області	

« < 1 > »

Документів у системі: **112737362**

Рисунок 1. Інформація щодо ст. 156-1 КК України з Єдиного державного реєстру судових рішень

У статті 4.5.10. Сексуальне домагання Підрозділу 2. Проступки Розділу 4.5. Кримінальні правопорушення проти сексуальної свободи та сексуальної недоторканості людини Книги четвертої. Кримінальні правопорушення проти людини Особливої частини проекту КК України мова йде про те, що «особа, яка вчинила небажане для людини, яка досягла 14-річного віку, вербальне, невербальне або фізичне сексуальне домагання, метою або наслідком якого є порушення гідності людини, шляхом створення залякувальної, ворожої, принизливої чи образливої обстановки, – вчинила проступок» [2].

Хотілося б зауважити, що сексуальне домагання не є чимось новим. У світі вже давно існують засоби правового захисту від таких протиправних діянь. Наприклад, у США відповідно до Акту про громадянські права 1964 р. такі діяння визнано формою дискримінації за ознакою статі. Зокрема, у 1977 р. апеляційний суд Колумбія визнав, що сексуальні домагання на робочому місці можуть самі по собі порушувати згаданий розділ VII. Суд постановив вважати, що домагання у вигляді «послуга за послугу» (*quid pro quo*) – «переспи зі мною або я тебе звільню» – очевидно базується на дискримінації за ознакою статі. У 1980 р. ЕЕОС визнала, що сексуальні домагання, які створюють вороже робоче середовище, теж можуть бути дискримінацією за ознакою статі. Верховний суд підтвердив цю тезу в 1986 р. [3].

Що ж стосується визначення поняття «сексуальне домагання», то у ФРН у «Загальному законі про рівне ставлення» 2006 р. під сексуальним домаганням на робочому місці розуміється застосування фізичного насильства, небажаний фізичний контакт, непристойні погляди, глузування, сексуальні коментарі, сексистські жарти або показ порнографічного матеріалу [4].

У міжнародних документах також зустрічається поняття сексуальне домагання. Так, у ст. 23. Домагання дитини для сексуальних цілей Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) відзначається, що це кримінальне правопорушення, також відоме як «грумінг», стосується умисної пропозиції, зробленої дорослою людиною, зустрітися з дитиною, яка не досягла віку сексуальної зрілості з метою сексуального насилля або його/її експлуатації. Лансаротська конвенція стосується саме таких пропозицій, які здійснюються із використанням інформаційно-комунікаційних технологій та ситуацій, коли злочинець здійснив певні конкретні кроки для особистої зустрічі з дитиною. Однак Лансаротський комітет, що уповноважений тлумачити Конвенцію, рекомендував державам розглянути можливість розширення криміналізації також у випадках, коли сексуальне насильство

здійснюється безпосередньо за допомогою мережі Інтернет, а не внаслідок особистої зустрічі [5].

У «Словнику гендерних термінів» під сексуальним домаганням розуміються дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування [6].

Таким чином, проведений нами аналіз поняття сексуального домагання, яке використовується у міжнародних актах та законодавстві окремих зарубіжних країн, вказує, що сексуальне домагання може бути застосоване не тільки щодо дорослої людини, а й до дитини. Вважаємо, що формулювання «особа, яка вчинила небажане для людини, яка досягла 14-річного віку» є незрозумілим, адже відповідно до міжнародного та національного законодавства особа, яка досягла 14-річного віку вважається дитиною. Викладена таким чином диспозиція ст. 4.5.10 викликає питання: ми говоримо про людину у 14-річному віці чи про 14-річну дитину? Окрім того, є дискусійним питанням: чи є доречним використання у самій статті словосполучення «вербальне, невербальне або фізичне сексуальне домагання»? Ми вважаємо ні, оскільки цей термін потребує розкриття його змісту (які діяння можуть бути віднесені, яким чином це може бути вчинено) та створює певну плутанину.

Список використаних джерел

1. Лисько Т.Д. Домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1 КК України): окремі проблеми законодавчого визначення. *Актуальні проблеми приватного та публічного права* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 93-річчю з дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (21 травня 2022 року). Харків: ТОВ «Видавництво Точка», віддруковано у ТОВ «Друкарня Мадрид» через ФОП Гобельовська Л. П., 2022. С.332-335.

2. Проект Кримінального кодексу України: станом на 14.10.2023. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/10/15/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-14-10-2023.pdf> (дата звернення 12.11.2023).

3. Mark Joseph Stern. Who's to Blame for America's Sexual Harassment Nightmare? The Supreme Court, for one. Oct. 17, 2017. URL: <https://slate.com/news-and-politics/2017/10/blame-the-supreme-court-for-americas-sexual-harassment-nightmare.html> (дата звернення 12.11.2023).

4. Arthur Sullivan. Sexual harassment in the German workplace. URL: <https://www.dw.com/en/you-too-sexual-harassment-in-the-german-workplace/a-41215231> (дата звернення 12.11.2023).

5. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція). URL: <https://rm.coe.int/prems-095619-ukr-2576-lanzarote-convention-leaflet-web-a5-1-/168096674b> (дата звернення 12.11.2023).

6. Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. URL: <https://a-z-gender.net/ua/seksualni-domagannya.html> (дата звернення 12.11.2023).

Пономаренко Юрій Анатолійович,
завідувач кафедри кримінального права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних
наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО МОЖЛИВІСТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Проблематика реалізації т.зв. «права на надію» осіб, що відбувають довічне позбавлення волі, останнім часом набула в Україні особливої актуальності з огляду на відомі рішення Європейського суду з прав людини [1], Конституційного Суду України [2], законодавчі новели [3] та законопроекти роботи [4]. Нині в межах цієї проблематики основне питання звучить так: чи відповідає нині чинна редакція КК України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конституції України в тих її частинах, у яких вони забороняють застосування жорстоких, нелюдських або таких, що принижують людську гідність, поводження чи покарання? На думку окремих засуджених, що відбувають цей вид покарання, такої відповідності ще не досягнуто, що й потягло за собою нове провадження у Конституційному Суді України [5].

За чинною редакцією ст. 81 КК умовно-дострокове звільнення від відбування безпосередньо довічного позбавлення волі як виду покарання, не допускається. Натомість, цією статтею передбачена можливість умовно-дострокового звільнення від позбавлення волі на певний строк, яким відповідно до ст. 82 КК було замінене довічне позбавлення волі. Водночас, Конституційний Суд України визнавав ч. 1 ст. 81 КК такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційними), в тій її частині, що вона унеможлиблює застосування умовно-дострокового звільнення «до осіб, яких засуджено до відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі». З того погляду, не можна стверджувати по неконституційність нинішньої редакції ст. 81 КК, з огляду на наступні аргументи.

Передусім, це аргумент формальний: за буквальною редакцією